

Ved Det grønlandske Selskabs sidste møde i 1960 fik selskabets æresformand, kaptajn dr. Ejnar Mikkelsen under kongeparrets overværelse af formanden dr. scient. Helge Larsen overrakt den nyindstiftede Hinrich Rink-medalje.

PÅ VEJ TIL POLARESKIMOERNE
MIN SIDSTE SLÆDEREJSE MED MIN BROR
KNUD RASMUSSEN I 1907

Af Vilhelmine Møller

Nedenstående skildring er skrevet i 1907 af Knud Rasmussens eneste og endnu levende søster Vilhelmine (kaldet Me), gift med folketingssekretær Jens Møller.

Der var røre i den lille grønlanderbygd Ikerasak, højt oppe mod nord under Umanaks kolonidistrikt. For den dag var kommet, da min bror og jeg skulle bryde op fra vort lille, hyggelige hjem, hvor vi havde tilbragt en uforglemmelig vinter sammen. Det var den 16. marts. Nu skulle det gå fremad mod nord i mange og lange dagsrejser. Fra den tidlige morgen vajede Dannebrog fra pladsens eneste halvt europæiske hus, hvor vi havde haft det så godt under vort lange ophold – lige fra september måned, og medens vore mange hjælpsomme venner sørgede for, at slæderne blev læssede og forspændte med deres 12–14 hunde, gjorde vi de sidste afskedsvisitter. Overalt, selv i de fattigste huse, bød man på kaffe, og sådan en dag slipper man ikke under 15–20 kopper. En gammel kone, som ikke havde kunnet skaffe brændsel til at koge kaffen ved, stak mig 25 øre indsvøbt i avispapir: „Den kan I drikke kaffe for, når I kommer til Umanak!“

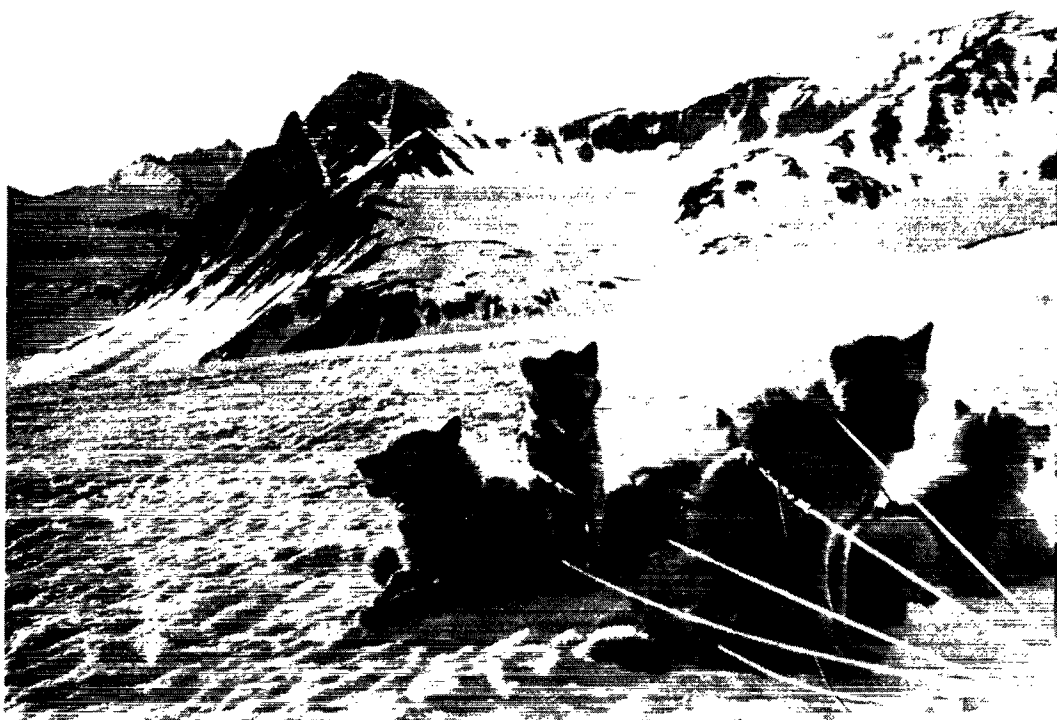
Man meldte os nu, at slæderne var forspændt, og efter nøje at have undersøgt, om alting var husket, svang vi os op på det mandshøje læs og kørte af sted, fulgt af en hel skare grønlandere, der løb ved siden af slæden og tilråbte os et sidste „inuvd-luarise“ – „lykke på rejsen!“

Vi var begge klædt i renskind fra top til tå, og dertil havde hver af os sin varme sovepose, som skulle være vor tilflugt under nattekulden. Det hændte jo nemlig ofte på en sådan rejse, at man ikke når frem til beboede steder; man må da enten simpelt hen lægge sig på isen med lidt sammenskrabet sne som underdyne, eller man finder frem til et lille hus, der står ganske tomt og kun er opført som et nødly for rejsende. Vi var selv flere gange henvist til at overnatte i et sådant hus, som man dog altid var inderlig taknemmelig for at kunne søge ly i.

Jeg mindes navnlig det første herberg af den art, vi kom til, en lille ussel hytte, muret op af græstørv, så lav, at man ikke kunne stå oprejst derinde, nærmest beregnet for bjørnejægere. Vi kom hertil en aften ved solnedgang efter en lang anstrengende dag. Alt, hvad der vidnede om hus, var en klud hængende på en lang stok, der ragede

i vejret; en menneskekærlig sjæl havde nemlig der hængt et par gamle underbukser på en harpunstang for at antyde husets beliggenhed. Selve huset lå fuldstændig begravet i sneen, og der krævedes et større rydningsarbejde for at bane sig vej til indgangen. Lykkelige over at vide os sikre på tag over hovedet for natten blev vi et øjeblik stående i stum betragtning af den pragtfulde solnedgang, der lagde den vidunderligste belysning over de tusinder af mægtige isbjerge, som omgav os. — Mørket begyndte nu at falde på og kulden at tage i vore trætte lemmer, men ved hjælp af en medbragt spade fik vi omsider ryddet sneen væk fra den lille indgangsdør, der kom til syne som et gabende, sort hul; den bestod nemlig kun af et gammelt skind spændt i en ramme, og dette var i tidens løb ædt op af ræve. Vi kravlede ind i hytten, fik i en fart tændt lys og begge primuskogerne i gang og søgte i det hele at gøre os det så lunt og godt som muligt for natten. Vi bankede den værste sne og is af vore slædeskind og bredte dem ud på den mere end primitive græstørvbriks som underlag for vore soveposer, som vi straks krøb i for at holde varmen. Vor fornøjelige følgesvend og faste kok, Dagalak, serverede os dejligt dampende sælkød og en stærk kop kaffe. Det gjorde godt, efter en lang dags strabadser uden anden mad end nu og da en bid frosen sællever, at ligge her i en varm sovepose og indtage dette i sandhed lukulliske måltid. Piberne tændtes, og munden kom på gled; men varmen og trætheden gjorde sig efterhånden gældende, og snart lå vi alle i dyb søvn; der ventede os jo en ny dag med nye anstrengelser.

Marts er en udmærket måned at foretage slæderejser i; for det meste er vejret godt, strålende solskin og blikstille, isen ligger jævnt, og selv med en vægt af 4–500 pund på slæden går det hele som en leg. Hundene danser frem ad vejen, mil efter mil lægges tilbage; de forunderligt udholdende dyr kan blive sådan ved dage igennem, og en dagsrejse på 15–20 mil er ganske almindelig. Hundene skal ikke drives frem, en dygtig hundekusk bruger næsten aldrig sin pisk, der hersker et ligefrem fortroligt forhold mellem ham og hundene. Han har sine signaler til dem, nogle små, knapt hørlige hvislelyde; med dem kan han sætte liv i hundene, selv om de har travet mange mil og begynder at blive trætte. Disse signaler er kuskens hemmelighed, ingen anden kender dem, og ingen anden kan derfor køre hans hunde. Når man så har kørt en lang dag og endelig øjner det blånende næs, som er den dags mål, giver „forkøreren“ sine hunde fartsignal. Hundene forstår, at målet nu ikke er langt borte, de spidser øren, rejser halen som en fane, og afsted går det i susende fart til det hus eller det sted, hvor man slår lejr for den dag. Er man så endelig nået frem, er det også først hundene, der skal sørges for; de ved selv så god besked, følger logrende og bjæffende i hælene på deres herre, der nu belønner deres slid med et solidt kødfoder. Så falder der endelig ro over dyrene, de lægger sig mætte og trætte til hvile i sneen, fordøjer og sover.

HundespanDET hviler ud.

Foto: Ib Tøpfer

Imidlertid kan der også møde en genvordigheder, som besværliggør rejsen og stopper hundenes fart.

Vi fik således efter en 5–6 dages rejse i stille, smukt vejr en storm af norden imod os. Himmel og jord stod i ét, sneen piskede os i ansigtet, og i den bidende kulde føltes det som tusinde nålestik. Det land, vi fulgte, var i et nu ude af syne, og de slæder, der ledsagede os, blev borte for os, ja til tider kunne vi ikke engang se vore egne hunde. Den flygende sne gjorde føret tungt og satte sig som klumper under hundepoterne. Dyrene lider meget derved, hinker ynkeligt afsted på tre ben, og hvert øjeblik må man standse for at befri dem for disse isklumper. Dette kan kun gøres med stor varsomhed for ikke at rive huden af poterne; man må derfor tage sine varme vanter af, om også man risikerer frost i fingrene.

Heldigvis var vi inde på et spor, som førte til et lille hus for rejsende, kaldet maliakhuset; dette spor var selvfølgelig føget til af sneen, men de kloge hunde, som man ganske lader råde ved en sådan lejlighed, skulle nok snuse sporet op. Vi selv havde nok at gøre med at søge at beskytte ansigtet mod frost, og vi måtte love for

Thule-eskimoer, far og søn.

Foto: Villy Nielsen

vore gode renskindsdragter, som fuldstændig dækkede os mod stormen. Er man så tillige lidt „rask i tøjet“, så man kan springe af i farten og løbe lidt om kap med hundene, skal man nok kunne holde enhver kuldefornemmelse ude, selv i det mest forrygende vejr.

Pludselig sætter hundene yderligere fart på, i et sæt er man oppe over iskanten inde på stranden, og før vi endnu har fået øje på huset, gør hundene holdt. Her

Mor og barn foran rejsetelt i Thule-distrikt.

Foto: Aage Gilberg

altså, i denne sneørken lå maligiakhuset, det historiske hus, hvor så mange rejsende havde søgt ly for natten, og her var det jo også, at en gemytlig bjørn engang skulle have moret sig med at spille bold med husets skorsten, et kakkelovnsrør, der ragede op gennem taget.

Snestormen varede ved et par dage; disse benyttedes til at få hundene udhvilet, og da min bror et par måneder i forvejen havde lagt et depot her af hundefoder, voldte det spørgsmål os ingen knuder.

Herfra gik det rask frem, og i et par dagsrejser var Upernivik nået. Det var velgørende igen at sidde ved et dækket bord og hvile ud i en rigtig seng, men Knud, som endnu havde flere hundrede mils rejse for sig, havde hastværk.

Påskelørdag, i strålende vejr, sad vi igen på vore slæder. Målet var for den dag Tasiussak, den nordligste handelsplads i Grønland, hvor en dansk mand, underassistent Søren Nielsen, residerede. På hele turen havde vi med spænding set hen til denne dag, fordi vi her kunne vente at træffe eskimoer fra Kap York.

Denne forventning blev ikke skuffet. En mils vej fra stedet kom to slæder os i møde, der bragte os den glædelige efterretning, at to polareskimoer, Ajorsalik og Masaitsiak, netop den dag var indtruffet for at „handle“. Dermed var der sikret min bror den bedste og kyndigste ledsagelse på hans videre færd mod nord over Melvillebugten.

Ved vor ankomst blev vi modtaget på det hjerteligste af underassistenten og hans grønlandske familie, der i sin tid havde huset grev Moltke og under hans sygdom givet ham den omhyggeligste pleje. Søren Nielsen traf vi i butikken sammen med de to eskimoer. De havde afleveret deres bjørne- og ræveskind og udsøgte sig nu af butikkens varer, hvad de havde brug for. De blev øjensynlig glade ved at se Knud, som de kendte så godt fra hans tidligere ophold ved Kap York, og snart var de så fordybede i samtalen med ham, at de helt glemte handelen. Knud fik at vide, at isen lå som et stuegulv over hele Melville-bugten, så han uhindret kunne fortsætte rejsen.

Dette var egentlig endemålet for min rejse, men fristet af det gode vejr og glimrende føre fulgte jeg min bror endnu et par dagsrejser mod nord efter at have tilbragt begge påskedagene i det gæstfri og hyggelige hjem hos underassistent Nielsen.

Vi nåede nu frem til Ituvssalik (det nordligst beliggende hus i dansk Grønland, beboet af bjørnejægeren Simon), hvor vi overraskedes ved meddelelsen om tre nye polareskimoers ankomst, deriblandt Uvdloriak („Stjernen“), Osarkraks bror, stammens fineste og mest velhavende mand. Vi kom hertil om natten, mens hele huset lå i dyb søvn; på gulvet lå de tre sidstankomne eskimoer og svedte i alt deres pelsværk. Men næppe fik de nys om, at vi var kommet, før de alle var på benene og gæstfrit bød os pladsen på briksen som dem, der trængte mest til hvile.

Næste morgen gjaldt vor første tanke polareskimoerne. De havde opført sig et snehus, hvis hele indretning var beundringsværdig snild. Huset var muret op i kupelform med et ganske lille indgangshul, som man akkurat kunne krybe igennem, og som så øjeblikkelig tilstoppedes for at holde kulden ude. To spæklamper oplyste og opvarmede det lille rum, og på briksen, ligeledes af sne, var bredt flere lag af tykke, varme bjørne- og renskind, der afgav et blødt og behageligt sæde. Mens Knud havde travlt med rejseforberedelser, gik jeg derind og gav mig i snak med en af dem, og da jeg udtalte min glæde over, at vi kunne forstå hinanden, udbrød han glædestrålende: „Agssatin kaigin“, „ræk mig dine hænder“, som han derpå trykkede på det hjerteligste, et træk, der undrede og bevægede mig, da de store gestus ikke er polareskimoers sædvane. Osarkrak og hans bror, som ikke havde set hinanden efter et par års adskillelse, mødtes nærmest generte, tilsyneladende uden mindste tegn på bevægelse. Lidt efter trådte Knud ind, og vi blev nu beværtet af selve den store åndemaner Masaitsiak med frossen mattak, sværen af hvidhvalen, en udsøgt grønlandsk delikatesse. De viste os iøvrigt alle stor hjertelighed, påtog sig at køre min brors bagage, så han selv kunne køre med tom slæde, og lovede endvidere at følge ham, så langt han ønskede, et tilbud, der for ham var af stor betydning og for mig til stor beroligelse.

Efter to dages fornøjeligt samvær tog jeg så afsked med min bror den 5. april for at gå sydpå til de danske kolonier, medens Knud i hurtige dagsrejser fortsatte mod nord til sit mål: Ellesmere Land på Amerika-siden, på den anden side Smithsund, det land, som af eskimoerne meget betegnende kaldes umingmaligssuak (Moskusokselandet).

